

Archeologische Rapporten Zwolle

Melkmarkt 30

Hemmy Clevis, Michael Klomp

12

Melkmarkt 30

Hemmy Clevis, Michael Klomp

Colofon

ISBN: 90-8533-001-7

Gemeente Zwolle

Eenheid expertisecentrum, Afdeling Stad en
Landschap, Monumentenzorg en Archeologie

Tekst: Hemmy Clevis en Michael Klomp

Vormgeving: Hidde Heikamp

Tekeningen: Pete Rogers

Foto's: Hemmy Clevis

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
Woord vooraf	
Vraagstelling	
2. De vondsten	6
Aardewerk	
Glas	
Kleipijpen	
Metalen voorwerpen	
Houten kom	
Leer en textiel	
Diversen	
3. Conclusie	10
4. Catalogus van aardewerk en glas	11
5. Telling	14
Literatuur	14
Noten	14

1. Inleiding

Woord vooraf

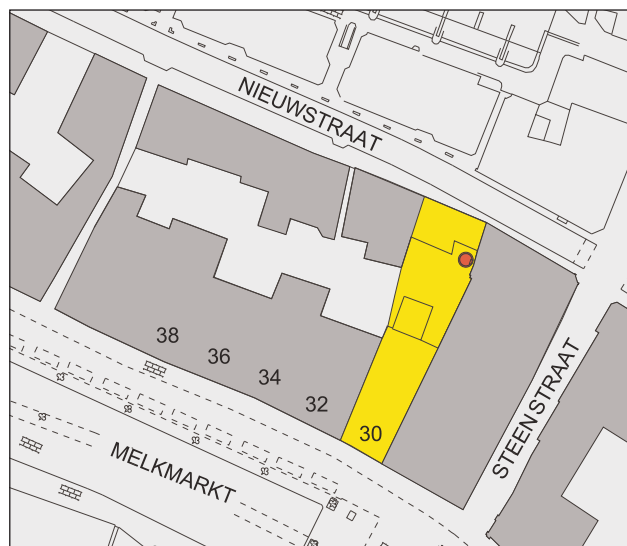
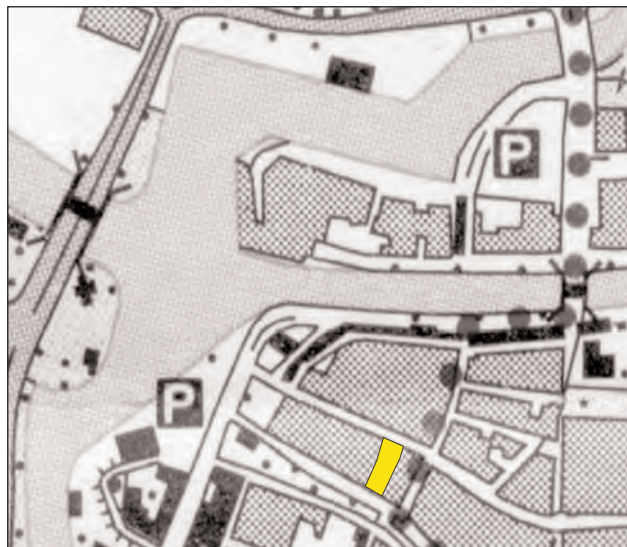
In maart 2003 is in een pand aan de Melkmarkt 30 een beerput gedeeltelijk geleege. De onderste helft is blijven zitten. Veilig stelling van het vondstmateriaal was nodig omdat het vloerniveau verlaagd werd. Alle medewerking is verleend door de heer H.R. van Triest, eigenaar van het pand. Kadastraal gezien heeft deze beerput bij een pand aan de Nieuwstraat gehoord; aan de Nieuwstraatzijde was de stortkoker aangebracht. De beerput lag op een onbebouwd perceel.

Administratieve gegevens van de vindplaats:

Gemeente Zwolle-objectnaam	Zwolle Melkmarkt 30
Centrumcoördinaten	202.805/503077

Vraagstelling

Worden er bij verbouwingswerkzaamheden beerputten gevonden, dan wordt de inhoud voor zover dat mogelijk is, geborgen. Deze worden standaard beschreven volgens de regels van het classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws aardewerk en glas. Hierbij wordt gekeken of de vondsten iets over de bewoning kan zeggen. Idealiter zou er een bewonersonderzoek uitgevoerd moeten worden, doch dit kost dermate veel tijd dat hiervoor de middelen niet beschikbaar zijn.

2. De vondsten

Aardewerk

Chinees porselein

Het zogenaamde tafelgoed bestaat uit één kraakporseleinen schotel, één majolica schotel, zeven faience borden en twee faience kommen. Het kraakporseleinen bord (p-bor-4) kan volgens het classificatiesysteem van Rinaldi gerekend worden tot het type rand VII.3 met een datering tussen 1630 en 1650.¹ Kraakporselein verscheen voor het eerst in grote partijen op de Nederlandse markt in 1602 in Middelburg en twee jaar later in Amsterdam door de openbare verkopen van de inhoud van op de Spanjaarden buitgemaakte schepen, respectievelijk de Sao Tiago en de Santa Catarina. Uit archeologisch onderzoek is gebleken dat incidenteel al aan het eind van de 16de eeuw porselein werd ingevoerd. Bij de aanleg van het Stadhuis op het Waterlooplein in Amsterdam werd in stadsafval uit de periode 1593-1596 voor het eerst fragmenten Chinees porselein aangetroffen.² Dit betekent dat het porselein al op bescheiden schaal in huishoudens voor kwam. Het werd een gewild, maar luxe product dat aanvankelijk slechts voorbehouden was aan degenen die hiervoor het geld konden neertellen. In het perspectief van de handel in kraakporselein in de eerste helft van de 17de eeuw behoort Zwolle tot het achterland. Hier gold derhalve het elitaire karakter nog sterker.

Kraakporseleinen borden uit die eerste helft van de 17de eeuw hebben een versiering over het gehele oppervlak. Ons bord heeft een zogenaamd Wanli decor, genoemd naar de Chinese keizer Wanli (1573-1619). De vlag van het bord is opgedeeld in 8 brede en 8 smalle panelen met Chinese sym-

bolen. De smalle panelen tonen servetwerk en kralenhangers. De brede (4) panelen zijn afwisselend gevuld met een perzik bloem (in die tijd in Nederland ten onrechte aangezien voor zonnebloem) en Chinese voorwerpen met een specifieke symbolische betekenis. De voorwerpen zijn door incompleteheid en de versiering met vele linten niet echt goed te herkennen. Duidelijk is de kalebas met linten wat duidt op overvloed. De andere zijn niet te determineren. De spiegel van het bord is beschilderd met een tuin. In de tuin zit een vogel op een rots en er vliegt een vlinder rond. De achterzijde van het bord is eveneens versierd door middel van een indeling in panelen, afwisselend gevuld met een puntcirkel en een streep. Dit bord vormt binnen dit complex een topstuk, hoewel het niet van de hoogste kwaliteit porselein is. De standing toont namelijk aangekoekt zand.

Majolica en Faience

De majolica schotel (m-bor-3) met een diameter van 35 cm is voorzien van een Hollandse decoratie op vlag en spiegel, die uit een bloem- en blad motief bestaat. Drie faience borden (f-bor-2) zijn wit. Hiervan hebben twee stuks een zéér brede vlag van 5,5 – 6.0 cm. Drie andere exemplaren (f-bor-2) hebben alleen maar een in blauw beschilderde spiegel. Slechts één exemplaar, met een 'huis in een landschap' beschildering heeft slijtage sporen op de bodem. Van de andere vijf borden is de bodem helemaal gaaf. Het lijkt er op dat dit gewoon pronkstukken zijn geweest, zelfs de drie witte exemplaren! Het zevende exemplaar is klein en diep (f-bor-11) en heeft op vlag en spiegel hetzelfde Chinese motief. Van twee kommen is een exemplaar wit. Het tweede exemplaar is van Ligurische makelij met een donker blauwe beschildering op een egaal licht blauwe achtergrond. Deze versiering is gebaseerd op Casa Pirola's berrettino techniek

uit de jaren 20 van de 16de eeuw. Productieafval is opgegraven in Genua, Albiccola en Savona. Op de binnenzijde is op de rand van de Zwolse kom een zogenaamd doorlopend bladmotief afgebeeld dat bestaat uit kronkel-V's aan een stengel tussen dubbele concentrische lijnen. Dit motief is op Ligurische faience uit meerdere plaatsen in Noord Holland gevonden.³ Op de onderzijde staat een boogmotief. De Zwolse kom heeft een verdikte rand. Een vergelijkbaar exemplaar is in 1979 opgegraven in een beerput in Middelburg met een einddatering rond 1550.⁴ Het oudst gedateerde soortgelijke exemplaar stamt uit 1568. De meeste kommen kunnen echter gedateerd worden tussen 1575 en 1625.

Roodbakkend aardewerk

Acht koppen zijn van het type r-kop-2 en worden gekenmerkt door een scherpe knik op de overgang van wand naar bodem en een standring. Binnen dit type komen zowel exemplaren met een worstoor als een geknepen lintoor voor. De r-kop-2 komt voor het eerst voor in vondstcomplexen uit de eerste helft van de 16de eeuw.⁵ Dit type blijft tot ver in de 17de eeuw in gebruik maar verschillen van oudere exemplaren in de fijnere draaitechniek, het soort glazuur en bijvoorbeeld een inwendige sliblaag. Een negende exemplaar betreft een nieuw type (r-kop-43) met zowel een horizontaal worstoor als een verticaal lintoor. Op de bovenste helft staat rondom de tekst ANNO 1626. Tijdens het bakken zijn van een ander voorwerp grote groene strepen glazuur op zowel de buitenzijde als de binnenzijde van deze kop gelekt. Het opschrift kan verwijzen naar een bepaalde gebeurtenissen. Uit Alkmaar is bijvoorbeeld een grape met opschrift bekend die verwijst naar een bruiloft. Ook bestaan er voorwerpen die verwijzen naar een religieuze gebeurtenis.

Het tiende exemplaar is een vreemde eend in de bijt. Het lijkt een povere imitatie van een Wezer kop of kom met een horizontaal lintoor. Inwendig zit er een geelkleurende sliblaag op met een onduidelijke decoratie in groen. Het voorwerp is echter te zacht gebakken, waardoor de buitenzijde en grauw uit ziet. Typisch keukengoed zijn vormen als bakpannen, steelkommen en grappen met één oor, twee oren of een steel. In dit complex hebben alle vormen drie pootjes. De functie bestaat uit het verwarmen van de inhoud. Die inhoud is voor deze voorwerpen echter geheel verschillend. Bakpannen zijn geheel open vormen, terwijl grappen gesloten vormen zijn. De kom zit daar tussen. Bakpannen zijn van origine bedoeld als vormen voor het bakken van pannenkoeken, eieren of verschillende variaties daarop. De opstaande wand hoefde voor deze toepassingen niet hoog te zijn, omdat de substantie snel vaste vorm aannam. Bij steelkommen en grappen is dat anders. Hier kan de inhoud in vloeibaarheid sterk variëren. Logischerwijs verwacht je bij deze vormen dat de inhoud bij de grappen 100% vloeibaar kan zijn (kookpotten) en dat je bij steelkommen meer met papjes of prutjes te maken krijgt. Binnen deze drie vormen heb je natuurlijk overgangsvormen, waarbij je je soms afvraagt of ze bij de ene dan wel de andere categorie ingedeeld moeten worden. Hoe verder je in de tijd terug gaat, des te zuiverder zijn de vormen en hun toepassingsmogelijkheden. In de 17de eeuw en later laat men deze principes steeds meer los, waardoor vorm en de daaraan

gekoppelde functie steeds onduidelijker wordt. Het begin van de 17de eeuw, de periode waaruit dit keukengoed vóórname-lijk stamt, staat aan het begin van deze tendens. We onderscheiden één bakpan van het type r-bak-18, twee van het type r-bak-21 en een van het type r-bak-4. Van de steelkommen onderscheiden we twee exemplaren van het type r-stk-2, twee van het type r-stk-5 en een nieuw type r-stk-20. De typen r-bak-4 en r-bak-21 hebben een diameter die eerder bij een komtype thuis hoort en het type r-bak-18 heeft een hoge wand, waardoor de inhoud in principe een vloeibaardere vorm kan hebben. Kortom, deze typen bakpannen zullen niet voor pannenkoeken of omeletten gebruikt zijn.

Van de grappen tellen we vijf min of meer complete typen r-gra-18 met een kromme steel en twee met een verticaal worstoor. Schouder en buik maken een knik die bij vijf vormen geprononceerd is en bij de andere twee niet. Bij die laatste twee zijn er echter draairibbels op de schouder tot de overgang naar de buik te zien. Een randfragment van een achtste exemplaar behoort waarschijnlijk tot hetzelfde type. Alle hebben een schenklip die in een hoek van 90° staat met de steel of oor. Verder zijn er één r-gra-8 met een boogjesversiering in gele slib op de schouder, één grape met twee oren van het type r-gra-73, één r-gra-63, twee r-gra-30 en zeven niet aan een type toe te schrijven exemplaren. De eerste twee behoren tot de vroegere typen, de rest tot de latere.

Van mogelijk Friese herkomst is een r-kom-7. Fragmenten van zes borden zijn niet aan een type toe te schrijven; een exemplaar is versierd met concentrische cirkels en is afkomstig uit het Rijnland. Fragmenten van een ander exemplaar zijn beschilderd in de zogenaamde doorlooptechniek. Verder zijn er enkele fragmenten van een grote vetvanger met platte steel en schenkgeul.

Witbakkend aardewerk en Hafner Ware

Hiervan tellen we slechts vijf exemplaren, alle fragmentarisch en tot het keukengoed behorend. Het meest compleet is nog een w-kop-7, inwendig geel en uitwendig groen van kleur met een doorsnee van 14,5 cm. Verder tellen we fragmenten van een deksel, een grape en twee niet te definiëren voorwerpen. Van zogenaamde Hafner Ware zijn fragmenten van een kom.

Glas

Het meest opvallende is de mate waarin de verschillende, in totaal dertien roemers geleden hebben onder de beerput omstandigheden. Eén soort is nog altijd glashelder, licht groen. Vier exemplaren (gl-roe-2) hebben braamnoppen op een stam met een relatief kleine diameter. Eén exemplaar (gl-roe-5) heeft gladde noppen en een zesde exemplaar is niet aan een type toe te schrijven. De tweede soort heeft grote platte braamnoppen (1630-1675); deze roemers zijn echter zwaar aangetast door het verblijf in de beer en delen van de roemer lijken eerder op samengeklonterde zandkorrels dan op glas. Hiervan is één exemplaar van het type gl-roe-2. Van twee andere exemplaren zijn slechts grote braamnoppen bewaard gebleven. Een heel klein exemplaar met een

begin van dezelfde soort degradatie is waarschijnlijk een borrelglasje geweest.

De derde soort heeft als aantasting een soort puntschimmel. Twee stuks hebben een stam met ribben en een kleine diameter en gladde noppen. Er is geen cuppa bewaard gebleven, maar ze behoren waarschijnlijk tot het type gl-roe-5. Een derde exemplaar heeft een stam met een bredere diameter. In 'Verscholen in vuil' staat een roemer afgebeeld met exact dezelfde soort aantasting.⁶ In Zwolle zijn bij andere opgravingen vaker roemers gevonden van de tweede soort met een zware aantasting. De mate en wijze van aantasting hebben te maken met de samenstelling van het glas en dus de kwaliteit. Dit kan op verschillende productiecentra wijzen.

Verder zijn er fragmenten gevonden van drie flessen, twee bekers en een kelkglas die alle niet aan een bepaald type toegeschreven kunnen worden. Het meest bijzondere was echter de vondst van een bodemscherf met pootje van een helder kleurige grape. Er zijn in Nederland maar weinig voorbeelden bekend van glazen grappen. Van de drie bekende zijn er nu twee uit Zwolle.⁷

Kleipijpen

Uit de beerput komen twee pijpenkoppen. Beide koppen zijn dubbelconisch. Het exemplaar met een steellengte van 16 cm is versierd met Franse lelies in ruitvorm. De ketelopening is in zijn geheel geradeerd. Op de hiel bevindt zich het merk RA. De pijp is vermoedelijk vervaardigd in Amsterdam. Een datering in de periode 1630-1660 is het meest aannemelijk. De tweede kop is ongemerkt en heeft een gedeeltelijke radering rond de ketelopening. De radering bevond zich alleen aan de voorzijde van de ketel. De hiel is vrijwel samengevloeid met de steel. De pijp kan gedateerd worden tussen 1630 en 1660. Het productiecentrum is onbekend.

Metalen voorwerpen

Een complete putemmer van rood koper kwam uit deze waterput te voorschijn. Het betrof een uit één plaat gehamerde emmer met omgeslagen, verdikte rand. De verdikking in de rand bestond uit een ijzeren draad waar het koper omheen gewerkt was. Twee verticale oren waren onder de rand aan de wand geklonken. Hierin scharnierde het hengel dat eveneens van rood koper was rondom een ijzeren kern. De emmer was 23 cm hoog en had een doorsnede van ca 27 cm.

Een velddegen heeft een gevest met een messing draad omwikkeling. Het draad is zowel horizontaal als kruislings omwikkeld. De pommel en de handgreep zijn verdwenen. Het gevest worden gescheiden van de kling door de pareerstang en een enkele ijzeren stootplaat. De enkelsnijdige kling heeft een lengte van 80 cm en is voorzien van drie parallelle groeven. Door het ontbreken van de punt is de oorspronkelijke lengte niet meer te achterhalen. Het degen is niet gemerkt, maar een vervaardiging in de Nederlanden ligt voor de hand.

De tinnen lepel is van een type dat in de loop van de 16de eeuw op de markt verscheen en tot in de 18de eeuw in gebruik bleef. De lepel is voorzien van het gekroonde roosmerk met aan weerszijden de initialen I. A..

Een ijzeren koekenpan met 13 cm lange platte steel had een doorsnede van 23 cm en een hoogte van 4 cm.

Van de ronde gesp uit de beerput is alleen de beugel overgebleven. De beugel met een diameter van 1.8 cm is versierd met een kabelrand. Gespen van dit type komen in de 16de eeuw regelmatig voor. Op basis van de diameter lijkt een gebruik op schoenen aannemelijk. Uit Zwolle is een 16de-eeuwse schoen bekend met een gesp met kabelmotief.viii Er is een kledinggoogje gevonden. Eenvoudige haakjes en ogen, die vervaardigd zijn van koperdraad, werden vanaf de 15de eeuw veel toegepast als kledingsluiting. De haakjes en ogen waren met garen aan de kleding vast gestikt. Uit Zwolle en Tiel zijn exemplaren bekend die dateren uit de 18de eeuw.ix

In de beerput is ook een onderdeel van een opschuifheft van een mes aangetroffen. Het gaat om een heftbandje van een lood-tin legering. Heftbanden dienden niet alleen als versiering, maar werden ook gebruikt om het splijten van het hout, waarvan het heft was vervaardigd, tegen te gaan. Het heftbandje heeft aan de bovenzijde een kartelrand gehad. Opschuifheften zijn, omdat ze nauwelijks gedecoreerd zijn, moeilijk te dateren. Uit historische bronnen in Sheffield is gebleken dat de opschuifheften los van het lemmet vervaardigd werden. Ze werden door de smeden apart besteld. Er is ook een fragment van een mogelijk staartgeheng of staartscharnier gevonden. Dit scharnier of geheng werd op de deur geklamd. De drie ronde gaten zijn waarschijnlijk niet voor de bevestiging maar als versiering gebruikt. Een aantal onderdelen heeft vermoedelijk deel uitgemaakt van een vuurwapen. Het gaat om een fragment van een loop. De loop is achthoekig en gaat geleidelijk over in een ronde vorm. Door de hevige corrosie is het (nog) niet mogelijk om

de volledige vorm te reconstrueren. Mogelijk kan röntgen-onderzoek hierin uitsluitsel geven.

Een stripje lood is 11 cm lang en 0,2 cm breed. De strip kan voor meerdere doeleinde zijn gebruikt. Veel stripjes zijn gebruikt voor het afsluiten van flessen of kruiken waarin vloeistoffen werden bewaard. Ook het ijzeren nageltje kan voor verschillende doeleinden zijn gebruikt. Het heeft een lengte van 2,2 cm. Opvallend is de platte ronde kop met een diameter van 1,2 cm.

Houten kom

Een simpele houten kom op standvlak heeft het droogproces niet goed doorstaan. In zijn oorspronkelijke vorm is de kom 6 cm hoog en heeft hij een doorsnede van 14,5 cm.

Leer en textiel

Twee fragmenten bruine en vier fragmenten zwarte stukjes wol zijn geborgen. De zwarte stukjes hebben een zelfkant. Het is onduidelijk waar ze onderdeel van hebben uitgemaakt. Hetzelfde geldt voor het leder. Dit zijn uitsluitend leersnippers of volstrekt onduidelijke stukken.

Diversen

Er zijn fragmenten vijf tegeltjes zijn gevonden. Op één tegel is een herder met schapen afgebeeld. Op twee tegels is een molenlandschap afgebeeld en de afbeelding op een volgende is niet te determineren. Alle tegels hebben spinnenkoppen in de hoeken. Een laatste exemplaar betreft een paarskleurige tegel met uitgevloeide kleuren.

3. Conclusie

Het vondstmateriaal leverde enkele bijzondere voorwerpen op. De datering van het vondstcomplex omvat een relatief korte periode. De vondsten kunnen vooral in het tweede en derde kwart van de 17de eeuw gedateerd worden, maar voor het totale vondstcomplex houden we een datering tussen 1600 en 1675 aan.

Het merendeel der vondsten wijst niet op een sociaal hoge status van de gebruiker. Er zijn echter enkele opvallende voorwerpen: een kraakporseleinen bord, een velddegen en delen van een vuurwapen. De laatste twee verraden wellicht het militaire karakter van de gebruiker.

4. Catalogus van aardewerk en glas

- 1a. collectie en inventarisnummer
- 1b. vondstcontext (complexdatering)
- 2. code van het type
- 3. objectdatering
- 4a. maten afgerond op halve centimeters
diam/hoogte/standr
- 5a. baksel/materiaalsoort
- 5b. kleur/glazuur
- 5c. beschrijving van de decoratie
- 6a. bodem
- 6b. oor/steel
- 6c. compleetheid
- 7. functie
- 8. productiecentrum
- 9. literatuur

3

1a. Zwolle Mel03-63; 1b. beerput; 2. f-bor-11; 3. 1650-1700; 4a. 15.0/3.5/6.5; 5a. faience; 5b. inw. tinglazuur, kobaltblauw; uitw. tinglazuur, kobaltblauw; 5c. vlag: 2 x zittende chinees, afgewisseld met rotspartijen; spiegel: zittende chinees; onderzijde: merk; 6a. standring glad, doorboord; 7. bord.

1

1a. Zwolle Mel03-71; 1b. beerput; 2. m-bor-3; 3. 1625-1675; 4a. 35.0/8.5/10.5; 5a. majolica; 5b. inw. tinglazuur, kobaltblauw; uitw. loodglazuur; 5c. vlag: bloem- en bladmotief afgewisseld met bijen; spiegel: bloemmotief; 6a. standring glad, doorboord; 7. bord.

4

1a. Zwolle, Mel03-64; 1b. beerput; 2. i-kom; 3. 1650-1700; 4a. 11.0/-/-; 5a. italiaanse faience; 5b. inw. tinglazuur, kobaltblauw; uitw. tinglazuur, kobaltblauw; 5c. spiegel: donkerblauw bladwerk op lichtblauw fond; 7. kom; 8. Italië, Ligurië.

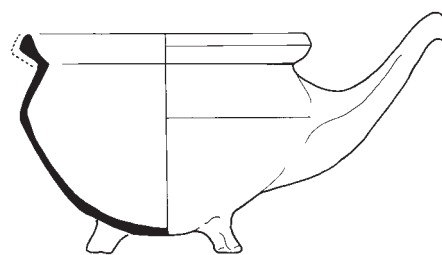
2

1a. Zwolle Mel03-68; 1b. beerput; 2. f-bor-2; 3. 1650-1700; 4a. 20.0/2.0/12.0; 5a. faience; 5b. inw. tinglazuur, kobaltblauw; uitw. tinglazuur; 5c. spiegel: stilvenen van appels en peren; 6a. standvlak; 7. bord.

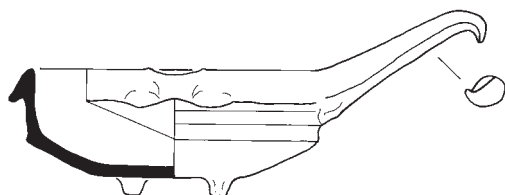
5

1a. Zwolle, Mel03-76; 1b. beerput; 2. p-bor-4; 3. 1630-1650; 4a. 21.0/3.5/11.0; 5a. porselein; 5b. inw. veldspaatglazuur, kobaltblauw; uitw. Veldspaatglazuur, kobaltblauw; 5c. Wanli indeling; vlag: chinese symbolen; spiegel: vogel en vlinder in tuin; onderzijde: panelen met punt streep; 6a. standring glad; 7. bord; 8. China, Jingdezhen; 9. Rinaldi 1989.

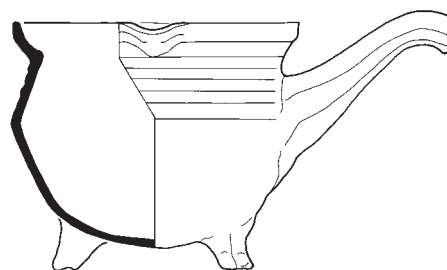
7

1a. Zwolle, Mel03-15; 1b. beerput; 2. r-gra-18; 3. 1550-1650; 4a. 14.5/12.0/-; 5a. roodbakkend; 5b. inw. loodglazuur; 6a. driepoot; 6b. kromme steel; 6c. schenklip 90° tov steel; 7. grape.

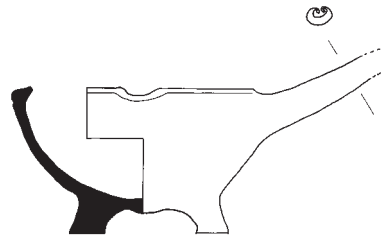
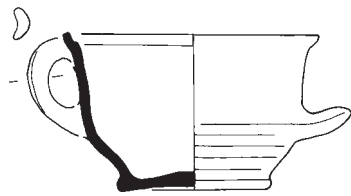
6

1a. Zwolle, Mel03-27; 1b. beerput; 2. r-stk-2; 3. 1600-1700; 4a. 17.0/-/-; 5a. roodbakkend; 5b. inw. loodglazuur; 6a. driepoot; 6b. platte steel, toegeknepen; 6c. schenklip 90° tov steel; 7. steekom.

8

1a. Zwolle, Mel03-9; 1b. beerput; 2. r-gra-18; 3. 1550-1650; 4a. 16.0/13.0/-; 5a. roodbakkend; 5b. inw. loodglazuur; 6a. driepoot; 6b. kromme steel; 6c. schenklip 90° tov steel; 7. grape.

9

1a. Zwolle, Mel03-24; 1b. beerput; 2. r-kop-43; 3. 1626;
4a. 13.0/8.5/8.0; 5a. roodbakkend; 5b. loodglazuur; 5c. tekst:
ANNO 1626 in gele slib; 6a. standvoet; 6b. verticaal worstoor,
horizontaal lintoor; 6c. groenkleurende glazuurstrepen van
ander voorwerp; 7. kop.

10

1a. Zwolle, Mel03-7; 1b. beerput; 2. r-stk-20; 3. 1600-1700;
4a. 14.0/7.5/-; 5a. roodbakkend; 5b. inw. loodglazuur; 6a. drie-
poot; 6b. platte steel; sterk geknepen; 7. steelkom.

5. Telling

r-	10
r-bor-	6
r-bak-4	1
r-bak-18	1
r-bak-21	2
r-gra-	8
r-gra-8	2
r-gra-18	7
r-gra-30	2
r-gra-63	1
r-gra-73	1
r-kom-7	1
r-kop-	1
r-kop-2	8
r-kop-43	1
r-stk-2	2
r-stk-5	2
r-stk-20	1
r-vet-	1
m-bor-3	1
f-bor-2	6
f-bor-11	1
f-kom-	2
p-bor-4	1
2	
w-dek-	1
w-gra-	1
w-kom-	1
w-kop-7	1
s2-pot-	1
gl-	1
gl-bek-	1
gl-fle-	3
gl-gra-	1
gl-ke-	1
gl-ro-	5
gl-ro-2	5
gl-ro-5	3
totaal aardewerk:	76
totaal glas:	20

Literatuur

Baart, J.M. 1983. Ceramiche Italiane Rinvenute in Olanda e le Prime Imitazioni Olandesi. In: *Atti Convegno Internazionale della Ceramica, Centro Ligure per la Storia della Ceramica Albisola*, XVI, 161-187.

Blake, H. 1972. La Ceramica Medievale Spagnola e la Liguria. In: *Atti Convegno Internazionale della Ceramica, Centro Ligure per la Storia della Ceramica Albisola*, V, 55-105.

Blake, H. 1981. Pottery Exported from Northwest Italy between 1450 and 1830: Savona, Albisola, Genoa, Pisa and Montelupo. In: *Archaeology and Italian Society: Prehistoric, Roman and Medieval Studies*, G. Barker & R. Hodges (ed.) *British Archaeological Reports International Series*, CII, 99-124.

Cameirana, A. 1969. Contributo per una Topografia delle Antiche Fornaci Ceramiche Savonesi. In: *Atti Convegno Internazionale della Ceramica, Centro Ligure per la Storia della Ceramica Albisola*, II, 63-72.

Klomp, M. (1998). Bijzondere glasvondsten uit Zwolle. In: (eds. H. Clevis e.a.) *Archeologie en Bouwhistorie in Zwolle 4*. 141-155.

Kottman, J. (1990). Glasvondsten uit Kampen. In: (eds. H. Clevis en M. Smit) *Verscholen in Vuil. Archeologische vondsten uit Kampen 1375-1925*. 59-70 en 217-235.

Liverani, G. 1960. *Five Centuries of Italian Maiolica*.

Rinaldi, Maura (1989). *Kraak porcelain. A moment in the History of Trade*. London.

Noten

1. Rinaldi 1989, 108.
2. Baart 2000, 52
3. Baart 1983, 176, 13.
4. Cameirana 1969, 62 x.
5. Ostkamp 2001, 21
6. Kottman 1990, 234.
7. Een exemplaar bevindt zich in het Museum Boymans van Beuningen in Rotterdam. Het andere exemplaar is gevonden bij opgravingen op het Eiland in Zwolle. Zie Klomp 1998, 154.
8. Verweij 1998, 130-131, afb. 4a, c-d.
9. Voor Zwolle: Wolf 1994, 123, afb. 6; Tiel: Klomp 1999, 287, cat. no. 64-65.